

Mentora

Svenska Studiecentralens nyhetstidning 3/2010 *Frivilligt på svenska!*

Studiecentralen **90** år

Foto: Hans Westergård

Framgångsrik men inte så synlig

Svenska studiecentralen (SSC) har i 90 år gett finlandssvenskarna en enastående mängd av bildning och kunskap. Kurser, cirklar, föreläsningar, projekt och hela bredden av evenemang har alltsedan 1920-talet dessutom erbjudit gemenskap och väsentligt stärkt det sociala kapitalet hos svenskspråkiga. Studiecentralen har bidragit till att detta är t.o.m. starkare än hos finskspråkiga systrar och bröder, vilket framkommer i många empiriska undersökningar. Åran går givetvis inte enbart till Studiecentralen utan i lika hög grad till uppdragsgivarna: de finlandssvenska organisationerna.

Styrkan ligger i det informella bildningsarbetet, fritt från formaliteter. Där är hela det pulserande medborgarsamhället uppkopplat, dels som en motor för ny bildning, dels som ett skyddsnät ifall någonting går snett. Däremot kan högskolorna och universitetet inte ta någon större andel av denna ära. Den akademiska världen i Finland hade tidigt byggt upp höga murar som det tog lång tid att rasera så att vanliga medborgare skulle få tillgång till formell bildning - först under 1980-talet började högskolorna riva dessa murar genom den öppna högskolan. Svenska folkskolans vänner, Studiecentralen och Svenska brevinstutet med sina akademiska kurser hade då redan länge spelat en viktig roll att sprida bildning till folket.

Svenska studiecentralen har varit framgångsrik, men framgång är inte detsamma som synlighet. SSC har ofta verkat i det tysta, fjärran från mediabruset. I den bortglömda byn, i den nedlagda skolan, bland de utslagna i periferierna, där har Studiecentralen skördat sina framgångar. I dag jobbar vi särskilt med ungdomar i riskzonen att bli utslagna, Sveps i huvudstadsregionen och Resurscentret Föregångarna i Vasaregionen.

Alla finlandssvenska föreningar och förbund samarbetar i dag med Studiecentralen, på 1920-talet var de ännu bara en handfull. Modellen är dock i dag densamma som på 1920-

talet: föreningarna är uppdragsgivaren och SSC är instrumentet. I medierna är det först och främst uppdragsgivaren som syns. Därför har det ofta hänt att allmänheten inte känt till att en kurs eller en föreläsning förverkligats i samarbete med Svenska studiecentralen. SSC har aldrig riktat in sig på synlighet, det har räckt att verksamheten är framgångsrik.

Nu när vi jubilerar vill vi gärna vara synliga, men ökad synlighet handlar också om ökad status. Studiecentralen har kvar sin gamla roll: som förmedlare av statsbidrag och bidrag från SFV och de övriga finlandssvenska fonderna. Därtill spelar den en viktig roll som lobbyorganisation mellan den finlandssvenska tredje sektorn och staten. När nya lagar stiftas, när nya regeringar tillsätts, när EU agerar, då litar förbunden och föreningarna på Studiecentralen. I dessa frågor samarbetar vi med de finskspråkiga kollegerna. Behovet av lobbyverksamhet tycks växa hela tiden. I dag är det ju tyvärr så att varje ny regering som tillsätts vill skriva om lagen om fritt bildningsarbete.

Jag passar här på tillfället att gratulera alla medarbetare i Svenska studiecentralen: alla de förbund och föreningar som samarbetar med och har förtroende för Studiecentralen, SFV, Svenska kulturfonden och de övriga fonderna som visat ett växande intresse för den tredje sektorn och dess förmåga att nå resultat inom bildningssektorn, våra förtroendevalda både i styrelsen och direktionen, och inte minst de anställda inom Studiecentralen, verkstäderna och projekten. De anställda, i synnerhet ombuden, kallas ju ofta för "våra handelsresande i bildning", vilken härlig benämning. Man associerar direkt till Johannes Weegar och alla andra bildningspredikanter som SFV skickade land och rike runt redan på 1800-talet.

Christoffer Grönholm
Kanslichef, Svenska folkskolans vänner

Bild: Pia Holm/ Happy Design

Mentora kan läsas på nätet på adressen www.studiecentralen.fi

Studiecentralen 90 år

- 2 Ledaren
- 4 Från föreläsningar till Facebook – en 90-årskrönika
- 9 Resurscentret Föregångarna 10 år!
- 12 Evy Björkman – bildningspionjär
- 14 Studiecentralen 90 år – ett bildcollage

Jubileum

- 16 "En god story och smarta objekt..."
- 17 Scouting 100 år – några röster
- 19 100 år ung
- 20 Rådgivning i ett sekel
- 21 Natur och Miljö firar 40 år med Rurik Råka
- 22 FNV uppnår medelåldern – 40 år
- 24 Även Mentora jubilerar
- 26 www.studiecentralen.fi
- 27 SSC-nytt
- 28 Kolumn: Om att gå i skift

MENTORA

Svenska studiecentralens nyhetstidning
10 årgången 2010
Utkommer årligen med 4 nummer

Svenska studiecentralen, centralkansliet
Nylandsgatan 17 B
PB 235, 00121 Helsingfors
Tfn: 09-612 90 70, fax: 09-680 24 25
E-post: studiecentralen@studiecentralen.fi
www.studiecentralen.fi

Björn Wallén
chefredaktör
bjorn.wallén@studiecentralen.fi

Walter Fortelius
redaktionssekreterare
walter.fortelius@sveps.fi

Pia Pettersson
layout
pia.pettersson@kolumbus.fi

Catharina von Schoultz
vik. verksamhetsombud (Nyland)
catharina.vonschoultz@studiecentralen.fi

Christine Skogman
adm.sekr./ informatör
christine.skogman@studiecentralen.fi

Frida Westerback
projektleddare, De ungas akademi (DUA)
frida.westerback@studiecentralen.fi

Kim Österman
informatör, FSU
kim.osterman@fsu.fi

Anna-Karin Öhman
verksamhetsombud (Österbotten)
Österbottens regionkansli
Rådhusgatan 21 C, 65100 Vasa
Tfn: 06-320 41 50
E-post: vasa@studiecentralen.fi

Beatrice Östman
verksamhetsombud (Åboland)
Åbolands regionkansli
Auragatan 1 C, 20100 Åbo
Tfn: 02-251 60 60
E-post: abo@studiecentralen.fi

Material kan skickas till red.sekr. helst per e-post till adressen walter.fortelius@sveps.fi eller till Mentora, Nylandsgatan 17 B, 00120 Helsingfors. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insänt material.

Omslagsbild: Pia Holm / Happy Design

Bild: Pia Holm/ Happy Design

Från föreläsningar till Face book – en 90-årskrönika

Intro

När det drar ihop sig till jubileumsår, brukar de flesta organisationer spänna sina muskler och måla upp med stora penseldrag de viktigaste händelserna och brytningstiderna under de gångna åren. Perspektivet är vanligen personfixerat – till de ledande figurerna inom personal och förvaltning – eller institutionellt, fokuserat på organisationen, möten, protokoll och viktiga handlingar. Intet ont ord om detta; på så sätt får man ju sig skriven en liten story eller stor Berättelse.

Min ambition med denna text är kanske ändå en annan än ovanstående framställningssätt. Ordet krönika syftar ju ursprungligen till det grekiska ordet *chronika* som är nära besläktat med det svenska ordet 'kronologi', och betyder enligt SAOL "historisk framställning i tidsföljd, översikt." Vad blir i så fall annorlunda än en traditionell kronologisk översikt?

Nå, två saker: dels mitt syfte att fokusera på *magkänslan* i bildningsverksamheten, och dels söka de *tidstypiska detaljerna* som tillsammans kunde teckna en delvis annan fond än, i detta fall, en uppräknings av finlandssvensk studieverksamhet under nio decennier via yttre karakteristika.¹

...när det begav sig

Vad skedde före, under och efter det svenska folkbildningsmötet i Malm den 25 maj år 1919? Magkänslan utvisar ett yrva- ket, självständigt Finland, uppslitet av ett blodigt inbördes- / frihetskrig, i desperat behov av enande krafter. Man var också rörande ense om att en höjning av den allmänna bildningsnivån var nödvändig för att undvika dylika draksåddar i framtiden, och att detta gällde alla befolkningslager, hela folket.

För att travestera den danske polyhistorn **Ove Korsgaard**: kampen om folket kan ses i mental- och socialhistoriska termer, så att bildningen omvandlar föreställningen om 'folket' från pöbel, allmoge och undersåtar till myndiga medborgare (demos) med olika kulturella identiteter (ethnos) och sociala tillhörigheter (pléthos).

Magkänslan numero Uno vid denna tid kan beskrivas med ett ord: *kamp*. En bildningskamp för det självständiga Finland, en kamp som börjat redan tidigare, från 1860-talet framåt. En kamp för det svenska språket och rätten till att bilda sig på sitt eget modersmål. Och en obeveklig kamp för att hela krigets öppna sår genom bildning. Uno Stadius skrev i SFV-kalendern år 1918, med lidelsefull känsla: *I stället för den internationella socialdemokratins frihet, jämlikhet och broderskap fingo vi ofrihet, klassförtryck och brodermord. Detta hade aldrig kunnat hända, om vårt folk hade haft en högre andlig bildning och store sociala kunskaper. Tidens krav, vårt upplysningsarbets A och O bör därför vara att Adla och Odlas, adla vår ande och odla våra kunskaper. Endast en kort tid av vår levnad gå vi i samhällets skolor, och ofta förstå ej ens barnen och de unga att då tillgodogöra sig lärdomarna. Därför äro vi hänvisade till oss själva, till självfostran och självstudier. I detta arbete äro studiecirklar till stor hjälp.*

Två pedagogiska verktyg – eller skall vi kalla dem metoder – fanns tillhanda då det begav sig: studiecirkeln och föreläsningen. Egentligen var de per definition varandras motsatser: studiecirkeln byggde på allas expertis och dialog, medan föreläsningen byggde på en expert och monolog. Ändå behövdes båda likafullt, som komplementära motsatser.

En iakttagelse gällande de första studiecirkarna: många kretsade kring *skönlitteratur*. På så sätt kom mycket annat på köpet – en djupare känsla för språket, ett bredare ordförråd, historiska kunskaper etc. – vi bör komma ihåg att de flesta cirkeldeltagarna endast hade en, med våra mått mätt, relativt tunn folkskolutbildning i bagaget.

En annan tidstypisk detalj var att påfallande många studiecirklar var utpräglat praktiskt *orienterade*: redan Stadius nämner som exempel lantbruks-, trädgårds-, skogsvårds-, fiskeri- och Marthacirklar. Att odla sina kunskaper kom att ha både bildlig och bokstavlig betydelse i svenskfinland...

Föreläsningarna hör till folkbildningens tidigaste metodarsenal, i början så att studenter, magistrar och professorer åkte land och rike runt för att hålla populärvetenskapliga föredrag. Att vara student var vid denna tid en aktad kvalitetsstämpel för allmänbildning bland allmogen, som oftast men inte alltid hade folkskolans kunskapsstoff som enda väggkost. Därutöver behövdes förstås välutvecklad retorik och förmåga att "tala med bönder på bönders språk" – didaktik skulle vi kalla det idag.

Vad handlade föreläsningarna om? Beställningen var klar: mer kunskap om Finlands historia, det svenska språket, hembygden. På så sätt uppfylldes Ove Korsgaards tredelning i bildning som gör oss till myndiga medborgare med kulturella identiteter och sociala tillhörigheter.

SFV:s föreläsningbyrå startade med en kvinna som ledare – fru Evy Björkman. Läs om henne i en separat artikel i Mentora. Björkman blev en viktig organisatör av både föreläsningar och studiecirklar ända fram till sin avgång år 1956. Om hennes

imponerande livsgärning stod det i dödsrunan i SFV:s kalender år 1960: "...hon hörde till de verkligt nyttiga människorna, som burna av idealism och kärlek till uppgiften utfört ett oförtrutet, solitt arbete, alltid tänkt praktiskt och vederhäftigt."

...vi avspeglar våra organisationer

Efter 40-talets enande vinter- och fortsättningskrig följde en period i Finlands historia som kunde beskrivas med magkänslan: *uppbyggnad*. Bygga upp samhället efter krigets förstörelse, bygga upp välfärden så att möjligast många skulle må bra, bygga vidare på människors bildningsnivå, som steg successivt i.o.m. skol- och universitetsväsendets utveckling. Kommunala medborgarinstitut inrättades i snart sagt varje kommun, och folkhögskoleverksamheten blomstrade. Till vad behövdes då studiecirkarna?

En liten tidstypisk detalj igen: Svenska studieförbundet grundades år 1961 av sju medlemsorganisationer – marthorna, nykterhetsrörelsen, uf-rörelsen, SFV och lantbruksproducenterna och –sällskapen. När jag bläddrar i den första årsberättelsen från 1961, går det snabbt att sammanställa en top 5-lista över de populäraste studieämnena och -orterna. Här kommer alltså top 5-listan: hushållsfrågor, lantbruk, fastighetens juridik och våra företag, husdjurskötsel och ungdomsföreningsfrågor. Ortarna där de flesta cirkarna hölls var följande: Närpes, Vörå, Sibbo, Korsholm, Pargas och Borgå landskommun.

Innehåller top 5-listan några överraskningar såhär knappt 50 år senare? Ja och nej. Vi bör minnas att Finland var ett agrart samhälle fram till 1960-talet, och att bildningsbe-

Seppo Niemelä, demokrati-
visionär och "Korsgardian",
vid öppningen av ECC 2007

Oscar Olsson, studiecirkeln
"fader" i Sverige. Här i Närpes
som cirkelledare 1932.

Tidstypisk illustration över studiecirkel,
1977.

Studiecentralens personal i Helsingfors, 1980-talet. Längst t.h. studierektor Sigvard Baijars, fr.v. Annika Cavonius, Inger Helenius, Hans Åkerblom, Ethel Nyberg, Ulla Östman.

hoven var störst på landsbygden där det inte fanns samma utbud som i de större städerna. Av 710 studiecirklar år 1961 hölls bara 9 cirklar i Helsingfors!

Under 1970-talet tillkom en ny lag om studiecentraler, vilket gjorde att studieförbundet blev en studiecentral fr.o.m. 1976 som flyttades över till SFV vid årsskiftet 1977-78. Studiecentralen Svenska studieförbundet kunde nu samarrangera kurser, som fick högre bidrag än studiecirkelnarna.

Nytt var även organiseringen av det nordiska samarbetet via FNV, också det ett tidens tecken att söka samhörighet och samarbetsnätverk i Norden under det kalla krigets och järnridåns dagar. Vem kommer ihåg Nordsat-planerna på att starta nordisk radio- och TV-programspredning via satellit? Studieförbundet gav ett positivt utlåtande år 1977 om Nordiska Ministerrådets betänkande i frågan!

Studieförbundet var med om att grunda Ålands bildningsförbund år 1981², före det hade ålänningarnas statistik inräknats i SSF:s. En viktig sak att notera är också handledarutbildningen för cirkel- och kursledare: år 1977 deltog 436 personer i dylik utbildning. Pedagogik betyder ju ursprungligen att handleda. En annan detalj från samma år är att notera de deltagarmässigt mest populära kurserna. Top 5-listan blir sålunda: scenkonst, utbildning, ekonomikunskap, kommunalkunskap och fackföreningskunskap. Vad skvallrar detta om?

Jo, genom kursstatistiken kan man se vartåt bildningsbehoven sökte sig. Scenkonstens popularitet vittnar om att amatörteatern inom uf-rörelsen blomstrade. Många organisationer

behövde också praktiska kunskaper i pedagogik och kursmetodik. Suget efter ekonomi-, kommunal- och fackföreningskunskap pekar på samhällsfärdigheternas aktualitet inom organisationerna. Genom små nedslag kan man spåra stora samhällstrender såsom välfärdsfrågor, internationalisering och urbanisering: på följande platser i kursstatistiken kom lanthushållning (först på 6:e plats), socialpolitik och internationella frågor.

På 1980-talet skedde också en allt tydligare regionalisering av verksamheten. Åboland fick ett eget regionkansli – på den tiden talade man om distrikt – och studiesekreterarna opererade längs den viktiga finlandssvenska triangeln Helsingfors-Vasa-Åbo. Lättillgänglighet, närhet och flexibilitet har alltid varit Studiecentralens honnörsord då det gäller medlemsorganisationernas behov. Antalet medlemmar växte stadigt från 7 år 1961, 11 år 1977 till kring 50 på 1990-talet. Man kunde säga att Studiecentralens service utvecklades i takt med att organisationerna fick upp ögonen för sina bildnings- och organisationsbehov: vi avspeglar våra organisationer.

...projekthimmel och -helvete

Slutet av 1980-talet med Berlinmurens fall, och det begynnande 1990-talet med ökad europeisk integration lämnade sina avtryck även i Studiecentralens fokuseringar. I samband med Finlands EU-medlemskap kom projektsvängen igång med buller och bång inom SSC, främst tack vare framsynta spanare och vagabonder som tidigt såg tecknen i skyn.³

Lättillgänglighet, närhet och flexibilitet har alltid varit Studiecentralens honnörsord då det gäller medlemsorganisationernas behov.

Efter den relativt korta recessionen i början av 1990-talet kunde Studiecentralen expandera kraftigt både sin verksamhet och personal tack vare projektbidragen och SFV:s egenfinansiering. Det var som om hela himlen öppnade sig med regnande manna från Bryssel. Det finns bara ett ord för den tidsperiodens magkänsla: *eufori*.

En liten fragmentarisk hägkomst från projektsvängens virvlar. År 1999 då jag tog mina första kliv inom Studiecentralen gällde det att snabbt stampa fram en projektplan till UVM som hade lösa EU-medel att söka – naturligtvis på kort varsel. Eftersom vi levde i skarven av ett millennieskifte var framtidsfrågorna på modet. Så jag svarade ihop en ESF-ansökan med den tidstypiska rubriken *Futurologi 21 – lokal framtidsberedskap inom den tredje sektorn*, som sedermera blev en metodbok inom projektet.⁴

Euforin fokuserade långt på EU och dess (o)anade möjligheter till finansiering. Ingen kunde väl ana att det skulle bli närmare 30 EU-sponsorade projekt inom 15 år...något av ett rekord i svenskfinland? De flesta fokuserade på landsbygds-

utveckling, på information (Carrefour Ostrobothnia), på lokalsamhällets utvecklingsbehov i tätt samarbete med lokala aktionsgrupper (Leader + POMO) och andra aktörer som Svensk Byaservice har samarbete med. Samtidigt utvidgades folkbildningens metodarsenal: det största projektet *Metodbox* utbildade lokala aktivister i nya metoder – bl.a. social redovisning, Opera och framtidsplanering – och samlade till *Metodcenter* ett omfattande metodbibliotek på webben.⁵

Euforin gällde naturligtvis inte bara EU. Två frön som grodde till större plantor under 1990-talet:

En grupp som kallade sig *Aktiv ungdom* (Natur och miljö, Svensk Ungdom, skolungdomsförbundet och FSU) tog initiativet till det som blev *De Ungas Akademi* (DUA) som genast kopplades till Svenska studiecentralen och riksomfattande Nuorten akademia. Genom DUA har kontaktytan till aktiva ungdomar i föreningar och skolor flerdubblats via studieböcker för fritidsverksamhet, ledar- och tutorutbildningar, webbsidor, föreläsningar och kampanjer.⁶

Nylands svenska landskapsförbund startade *Sveps* - Svenska produktionskolan enligt dansk modell och i samarbete med huvudstadsregionens kommuner år 1995. Tre år senare övertog verksamheten av Studiecentralen. Målgruppen, ungdomar i riskzonen att falla mellan stolarna gällande studier och jobb, kräver en kunnig personal som genom individuell handledning och arbetsträning kan sporra den unga vidare i livet.⁷

Efter goda erfarenheter av Sveps startade Studiecentralen i Vasaregionen en ny arbetsverkstad år 2000: Resurscentret

Metodcenter ordnade det internationella seminariet Metoder för lokal utveckling 2007.

Resurscentret

Föregångarna 10 år!

Föregångarna, som snart fick luft under vingarna. Fokus på individuell handledning, skraddarsydda lösningar och ett otroligt brett samarbetsnätverk har tillsammans med en mångkunnig personal bidragit till att över 700 arbetssökande och studerande har berörts av Föregångarnas verksamhet i Vasa och omgivande kommuner. Läs mera om Föregångarnas 10-årsjubileum här bredvid.⁸

Vari består då projekthelvetet? Jo, i den krypande magkänslan av ständigt ökande byråkrati, en malande oro för att projektfinansieringen upphör och kompetensen sprids för vinden. Samtidigt har väldigt mycket av projekten blivit etablerad verksamhet inom Studiecentralen, genom att påvisa sin outhärlighet för finansärer och samarbetsparter.

Medborgarsamhället har via SSC påvisat sin framåtanda under 00-talet, samtidigt som vi nästan kramats ihjäl av staten och olika myndigheter. Det gäller att vara tålmodig, flexibel och uppfinningsrik inom folkbildningen, och samtidigt bevara sin tankemässiga frihet och autonomi, vilket tankesmedjan Lokus är ett färskt uttryck för.⁹

...framtiden på Facebook?

Utan spaning ingen aning, lyder en välkänd sentens. Hur kommer 10-talets folkbildning att se ut? När vi skriver år 2010 har folket försvunnit ut i cyberrymden, och magkänslan borde tala om nånsorts webbaserad centrifugalkraft. Finns framtiden på växande Facebook? Där finns ju numera också 90-åringen Studiecentralen, och 128-åringen SFV.

De sociala medierna är här för att stanna, men magkänslan säger mig också något annat – de finns kvar bara så länge volymen, den sociala aspekten, är med tills något annat verktyg tar över. Den sociala aspekten betyder inte bara fjärran ansikten och teknisk kommunikation, den innehåller även väsentligen Ove Korsgaards tre nyckelbegrepp: myndiga medborgare med starka kulturella identiteter och sociala tillhörigheter. Krönikan skriver sig vidare...

Björn Wallén

¹ För den som vill läsa mer om nyckelpersoner och skeenden kan läsa mer i Studiecentralens 80-årsskrift, Björn Wallén (red) & al.: *Kunskapens knytkalas – finlandssvensk studieverksamhet under 80 år.* (2000) och i Matts Granö & Björn Wallén: *Bli något eller någon – en finlandssvensk folkbildningsodysseé.* Skrifter utgivna av Svenska folkskolans vänner, vol. 167 (2003)

² Detta skedde alltså under kanslichef Ragnar Mannils och studierektor Sigvard Baijars egid.

³ Avser här trojkan kanslichef Christoffer Grönholm, studie- och byasekreterare Peter Backa och studierektor Clas-Åke Storå.

⁴ Christine Widd: *Metoder för framtidsdiskussion i grupp.* SSC (2000)

⁵ Svensk Byaservice och övrig info finns på www.bya.net och metoderna kan hittas på www.methodcentre.com

⁶ Läs mer på www.dua.fi

⁷ Läs mer på www.sveps.fi

⁸ Och på webbsidan www.foregangarna.fi

⁹ Läs mer på webbsidan www.lokus.fi

Arbetsverkstaden Resurscentret Föregångarna når under 2010 en milstolpe i och med att verksamheten nu pågått i 10 år. Syftet med verksamheten är att tillsammans med uppdragsgivare och samarbetspartners hjälpa och stöda individer att hitta sysselsättning, arbete, studieplatser och övriga lösningar som på sikt gagnar personens välmående och utveckling. Genom en lösningsinriktad och individfokuserad verksamhet strävar Föregångarna efter att minska mängden arbetslösa, förebygga utslagning och marginalisering samt att utveckla nya metoder och modeller som främjar den sektorövergripande verksamheten.

Under årens lopp har servicen och tjänsterna utvecklats och breddats och ett genuint kunnande har vuxit fram. Från att i inledningskedet sysselsätta 1,5 personer sysselsätter Resurscentret Föregångarna idag 10 personer, som på årsbasis tillsammans ger individuell service till 120-150 personer (arbetslösa och studerande) i åldrarna 16-65 år. Sedan

inledningen av verksamheten har drygt 700 personer fått individuell handledning och hjälp med att nå en förbättrad livssituation.

Service för arbetssökande

Den sysselsättningsfrämjande verksamheten för arbetssökande är den del av Föregångarna som pågått längst och där antalet deltagare är störst. Genom individuell handledning och konsulteringar får arbetssökande stöd i processen mot arbetsliv och karriär. De uppsatta målsättningarna med verksamheten har under alla år uppnåtts och i viss mån till och med överskridits. Målsättningen gällande arbetssökande är att minst 70 % av deltagarna vid avslutad period skall ha hittat en lösning som är bättre än arbetslöshet dvs. arbete, arbetspraktik, studier eller annan lösning. Den individuella uppföljningen som görs upp till 36 månader efter avslutad period vid Föregångarna visar att mer än 70 % av deltagarnas livssituation och sysselsättning då är god. De resultat som uppnås är till stor del tack vare det mångsidiga och välfung-

Service för
arbetssökande

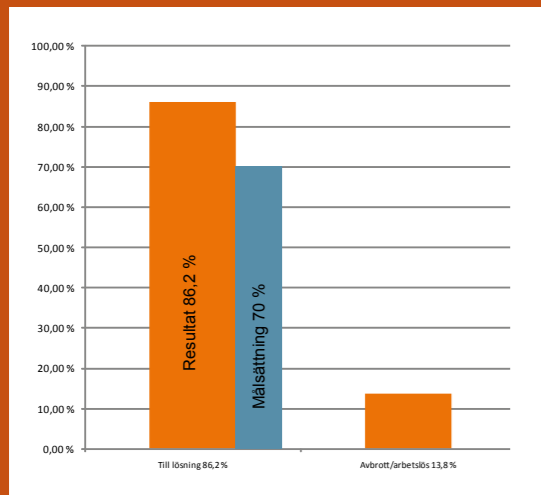
Service för
studerande

Uppsökande
ungdomsarbete

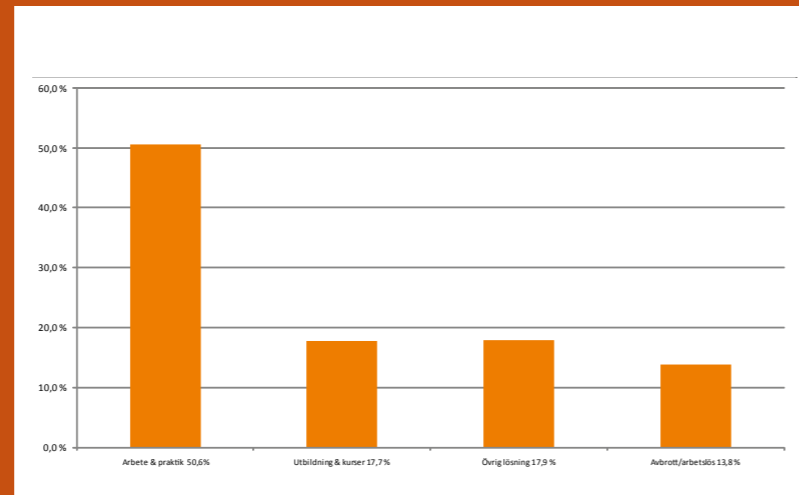
Skolsamarbete

Projekt

Service / Tjänster som Resurscentret Föregångarna erbjuder

Placeringsresultat i förhållande till uppsatta målsättningar 2001-2010

Fördelning över hur deltagarna har placerat sig efter en avslutad period vid Resurscentret Föregångarna sedan verksamheten inleddes.

Personalen från vänster, Peter Kallio, Jonas Ehrman, Cecilia Nordman, Angelica Löfqvist, Petter Hägg, Johanna Mickos, Staffan Storfors, Niclas Risku, Daniel Åkermark. Annika Paananen-Bergvik saknas från bilden.

erande samarbetsnätverk som är utvecklat kring verkstaden och kring varje enskild individ utifrån dennes personliga behov. Vi talar om sektorövergripande partnerskap där samarbetet sker målfokuserat och lösningsinriktat för att med gemensamma krafter nå goda resultat.

Service för studerande och skolsamarbete

Sedan ett flertal år tillbaka har Resurscentret Föregångarna formaliserat skolsamarbetet med andra stadiets utbildningsarrangörer i Vasa regionen. Detta görs också alltmer mellan arbetsverkstäder och läroinrättningar på många håll i landet. Resurscentret Föregångarna har i dagsläget ingått avtal med 6 läroinrättningar (2 yrkesskolor och 4 gymnasier). Genom överenskommelserna har skolorna möjlighet att utstationera studeranden under en viss tid till Resurscentret Föregångarna. Den studerande får handledning utgående från de individuellt uppsatta målsättningar som uppgörs av skolan, den studerande och Resurscentret Föregångarna. Vid arbetsverkstaden finns en egen avdelning för detta som vi kallar för Ramp. Den dagliga Ramp verksamheten startades år 2007 och är anpassad för ca 15-20 studeranden per år. Behoven och trycket på den servicen har ökat konstant sedan starten och i år uppskattas att ca 35 studerande kommer att ta del av Ramp.

Uppsökande ungdomsarbete

År 2008 inleddes uppsökande ungdomsarbete (UU) vid Resurscentret Föregångarna. Den uppsökande ungdomsverksamheten strävar efter att fånga upp personer i åldern 16-25 som saknar arbete eller studieplats. Syftet är att minska och motarbeta risken att den unga slås ut och marginaliseras. Resurscentret Föregångarna arbetar sedan tidigare med "låga trösklar" dvs. steget att våga ta kontakt med Föregångarna skall inte vara stort. Genom UU strävar vi efter att nå personer som trots de låga trösklarna ändå inte vågar eller förmår ta kontakt och vägleda dessa personer till relevant service. Resurserna för den uppsökande verksamheten ökar vid Föregångarna under pågående år och parallellt till den uppsökande verksamheten planeras en sk. "startverkstad" för unga utan arbete och studier.

ULA Ungdom, Lärande, Arbete

Förutom sin kärnverksamhet pågår projektverksamhet inom Föregångarna. Svenska studiecentralen och Resurscentret Föregångarna fungerar som projektägare och koordinators för ESF projektet ULA (Ungdom, Lärande, Arbete). ULA är ett nationellt utvecklingsprojekt vars målgrupp är personalen i de totalt 12 svensk- och tvåspråkiga arbetsverkstäderna i Finland. Målet med projektet är att höja

kompetensen och kvaliteten vid verkstäderna. Målen nås bl.a. genom utbildnings- och informationsverksamhet, kvalitetssäkring och utvärdering av verkstädernas verksamheter, produktion och översättning av svenskspråkigt material samt främjande av sektorövergripande samarbete. Projektet strävar till att utveckla det befintliga ULA-nätverket till ett bestående finlandssvenskt kompetenscenter för ungdomsarbetsverkstäderna.

Utmaningar och möjligheter

Den senaste tiden har på många sätt varit turbulent vad gäller arbetslivs- och sysselsättningssituationen i regionen. Graden av arbetslöshet har ändrats och ändras fortsättningsvis i högt tempo och konkurrensen om arbetsplatser och studieplatser har hårdnat. Speciellt unga personer men även andra arbetssökande har en allt svårare situation med att komma in i arbetsliv, studier och sociala sammanhang.

Ett flertal indikatorer ger sken av att arbetsmarknaden och ekonomin är på väg att svänga till det bättre. Trots detta kommer graden av arbetslöshet troligen ännu att öka, speciellt bland unga. Utmaningar finns även vad gäller studier där vi kan konstatera att det i år är väldigt många som blir utan studieplatser pga. den allt hårdare konkurrensen om studieplatserna. Utmaningarna och beställningen på det arbete som

utförs på arbetsverkstäder kommer fortsättningsvis att öka och bli allt viktigare. Här kan tredje sektorn vara stark, utvecklas och fungera mångsidigt och flexibelt för att bidra med fina insatser, projekt och goda verksamheter för att producera ändamålsenlig service. Resurscentret Föregångarna fokuserar i år på att utveckla kvaliteten på den service som erbjuds. Nya verktyg och metoder har tagits i bruk. Dessa skall testas och utvärderas. Nya uppföljningsmodeller utvecklas och tjänsterna skall produktifieras för att ännu tydligare visa på den samhällsnytta som nås genom Resurscentret Föregångarnas verksamhet.

Jubileumsår 2010

Pågående år är, som tidigare nämnts, ett jubileumsår för Resurscentret Föregångarna. Verksamheten har pågått i 10 år! 10-årsjubileet uppmärksammades bland annat under konstens natt 12.8 då Resurscentret Föregångarna enligt tradition höll öppet hus och den 24 augusti hölls en tillställning på restaurang Strampen i Vasa för inbjudna samarbetspartners där bl.a. kultur- och idrottsminister Stefan Wallin deltog.

Peter Kallio
Verksamhetsledare
Resurscentret Föregångarna

Evy Björkman

– bildningspionjär

Den 25 maj 1919 hölls det stora finlandssvenska folkbildningsmötet i Malm. Vid detta möte gavs de avgörande impulserna för att grunda den organisation som idag heter Svenska studiecentralen (SSC).

Mötet, som enligt uppgift hölls i strålande vårväder, samlade 35 delegater. Svenska Folkskolans Vänner hade utfärdat inbjudan till mötet och deltagarna representerade olika finlandssvenska bildningsorganisationer. Efter Modersmålets sång och val av presidium redogjorde **Gabriel Nikander**, rektor för Folkakademin i Malm, för det arbete som pågick inom en statlig kommitté för det fria folkbildningsarbetets framtid. Då diskussionen öppnades uttalade sig Evy Björkman med ett detaljerat program för hur en folkbildande föreläsningssamhet kunde genomföras. Björkmans förslag omfattades av mötet, som av allt att döma var sällsynt framåtblickande: vid sammankomsten avhandlades även frågor beträffande bland annat amatörteatern och körernas organisering.

SFV:s styrelse skred genast till verket och redan hösten 1919 inledde SFV:s föreläsningssamhet sin verksamhet med Evy Björkman som föreståndare. Björkman skulle kvarstå i uppdraget till och med 1956, då hon 80 år gammal gick i pension! Björkman var, med dagens terminologi, rektor för Svenska studiecentralen.

Björkman är något av en doldis i Svenskfinlands partheon över märkeskvinnor och -män. Hon föddes 1876 och växte upp på Sillböle gård i Helsinge. Två gula trådar löper genom hennes liv: ungdomsföreningsrörelsen och den fria bildningen. Dessa trådar är givetvis tätt sammanflätade.

Björkman blev 1909 ordförande för Vanda Ungdomsförening. Under hennes tid i föreningens ledning skaffades det hus som alltjämt idag är föreningens hem: Björkhem. Hon

inträdde 1911 i Nylands Svenska Ungdomsförbunds styrelse och kvarstod i den till och med 1953; åren 1919-1949 fungerade hon som förbundets sekreterare och skattmästare och kom således att mycket långt prägla NSU under denna tid. Hon var även under många år styrelsemedlem och sekreterare i Finlands Svenska Ungdomsförbund.

Som föreståndare för föreläsningssamheten ansvarade Björkman för att organisera otaliga föreläsningar och kurser överallt i Svenskfinland. Exempelvis ordnades 1930 sammanlagt 482 föreläsningar och 146 studiecirklar, dels med statsstöd och dels med stöd av SFV, samma finansieringsmodell som gäller idag – volymerna är dock numera större!

Evy Björkman var aktiv i många organisationer, vilket säkert var en tillgång i hennes uppdrag som föreståndare för föreläsningssamheten. Intressantare än precis vilka styrelser hon var medlem av, är dock säkert hur hon själv uppfattade föreningsverksamhet. I SFV-kalendern 1938 då UF-rörelsen firade 50-årsjubileum skrev Björkman: "kamratskapets, samhörighetens och likställighetens stora fostrande betydelse är stödjepelaren i det inre föreningslivet, och detta danar det stora flertalet av vårt folk till strävsamma och dugande medborgare [...] Man lär sig taga hänsyn till andras personlighet, att fästa avseende vid deras åsikter, att hjälpa och stödja varandra, där detta är möjligt och påkallat, att med ett ord samarbeta. Man lär sig helt enkelt att bli en god människa bland människor."

Evy Björkman avled på annandag påsk 1960 och kunde på sin ålders höst enligt lyckönskarna vid hennes 80-årsdag se tillbaka på "en gärning som i hängivenhet knappast har sin like inom den fria bildningsverksamheten i vårt land".

Sebastian Gripenberg

"Man lär sig taga hänsyn till andras personlighet, att fästa avseende vid deras åsikter, att hjälpa och stödja varandra, där detta är möjligt och påkallat, att med ett ord samarbeta."

Studiecentralen 90 år

29 bilder med tonvikt på de senaste 10 åren och SSC:s personal. Collaget är ett stickprov ur en otroligt mångsidig verksamhet, som redovisas i skilda årsberättelser.

Första raden fr. vänster.

1. Sfv:s kanslichef Christoffer Grönholm
2. Petter Lingonblad
3. Chrise Lång, Beatrice Östman, Anna-Karin Öhman
4. Sebastian Gripenberg
5. Henrik Svarfvar, flerårig viceordf. i direktionen
6. Peter Rolin
7. Annika Björk
8. Patricia Tudor-Sandahl, föreläsare
9. Alexandra Charles, föreläsare

Andra raden fr. vänster.

1. Anna-Karin Öhman, Tina Nordström
2. Anders Backström
3. ECC 2009 i Helsingfors
4. Sigvard Bajjars

Tredje raden fr. vänster.

1. Lena Börjesson
2. Anna-Lena af Hällström
3. Peter Backa
4. Björn Wallén
5. Ann-Charlotte Willför, kursfixare
6. Ann-Sofi Backgren, Marie Jonsson
7. Unga ledare på utbildning, DUA
8. Föregångare, Peter Kallio

Fjärde raden fr. vänster.

1. Stefan Andersson
2. Glad personal i Åbolands skärgård 2010
3. Ulla Östman
4. Mikael Erickson, Ålands bildningsförbund
5. Marina Lindell
6. Längst framme t.v. Matts Kockberg och Chrise Lång, glad utb.sekr.
7. Niklas Ulfvens
8. Frida Westerback

Foto: Nico Backström

”En god story och smarta objekt...”

– framgångstips för en jubileumsskrift

Mentora har träffat Magnus Londén, journalisten och radioprataren, som också visat sig vara en hejare på att sammanställa intressanta historiska skeenden, nu senast i scouternas 100-årsskrift *Över daggstänkta berg. Finlandssvensk scouting 1910-2010*.

Sällan läser man ett så genomarbetat verk, gjort med glimten i ögat och med stor kärlek till det gräsrotsarbete som gjorts och görs inom scoutverksamheten. Bokens uppställning är sedvanligt kronologisk, men själva framställningen målas fram i text och bild på ett sådant sätt att de tio decennierna levandegörs, samtidigt som den lilla och den stora historien stiger fram på olika sätt. Vilka är framgångsfaktorerna, undrar en nyfiken rektor, själv scout sedan början av 1970-talet.

Björn Wallén (BW): Hur länge har du själv varit scout?

Magnus Londén (ML): Jag började i mitten av 1970-talet i Spanarna, och hann också med att vara kårchef ett tag. För mig handlar det om praktisk scouting, vad man är och gör. Jag försökte få med ett direkt tilltal i historiken.

BW: Hur skriver man då en bra historik? Har du några konkreta tips?

ML: För mig var det viktigt att genomföra arbetet på mitt eget sätt, genom ett personligt berättargrepp. En god story för ofta texten framåt och ger färg åt kronologin. En idé som jag fick under arbetsprocessen var att lyfta fram smarta objekt typ ryggsäck, scoutbältet, Nigertältet och olika märken. Kanske en något överraskande vinkel, som läsarna verkar ha upp-

skattat mest. En bild av ett föremål säger mer än tusen ord, och är dessutom konkret.

BW: Förutom goda storyn och tilltalande bilder finns här ju massvis av information, både över nuvarande och nedlagda kårer, plus styrelsemedlemmar på förbunds nivå. Det måste ligga ett grymt arbete bakom alla namn och årtal... blev det inte jobbigt när döda linjen närmade sig?

ML: Jo, det finns inga genvägar till information. Jag hade stor hjälp av Doris “Dodo” Stockmann och redaktionen som gav både frihet och uppmuntran. Brages pressarkiv, som ju i år också fyller 100 år, är en jättebra informationskälla, och Brage tillhandahåller också ett utmärkt personhistorie-arkiv. Så är det också bra att plöja igenom diverse styrelselistor: jag diggar detaljer.

Det största jobbet var nog att gräva fram bildtexter med korrekta personnamn, intervjua, ringa, posta och gräva fram alla detaljer från olika tider. Av min två års anställning på 80% var det ett jättejobb mot slutet att få fram alla bildtexter – minnet är extremt selektivt och många uppgifter stämde inte i det digra materialet.

BW: Är det något du är speciellt nöjd med i historiken?

ML: Jag är extremt nöjd med de inledande kapitlen, som innehåller unikt bildmaterial från de första tiderna före Finlands självständighet. Man kan också spåra nyansskillnader i finlandssvensk och finsk scouting – de första kårerna var ju svenska, grundade i Mariehamn och Lovisa år 1910.

Stolta finlandssvenska scouter på Kilke, fr.v. Rasmus Weiss, Eva Lena Böling. T.h. scoutchefen, FiSSc-ordförande Carla Westersund.

Scouting 100 år – några röster

Mentoras utsände bevakade scouternas storläger **Kilke** i de tavastländska Evois-skogarna, dit 10 500 scouter (av dem ca 200 finlandssvenska) hade styrt kompassriktningen. Möt några scoutfunderingar under jubileumsåret.

Björn Wallén (BW): Jonna Sahala, verksamhetsledare på FiSSc, hur firar ni jubileumsåret?

Jonna (JS): För FiSSc är Kilke-jamboreen en del av jubileumsårets aktiviteter. Det viktigaste arbetet görs på lokal nivå, inom kårerna. Förbundet ordnar en Jubileumsförbundsträff sista veckoslutet i oktober i Hangö, riktat till roverscouter och ledare, med ett tema som anknyter till ett mordmysterium: Över blodstänkta berg. Vi uppmärksammar också att de världsvida sjöscouterna firar jubileum.

BW: Till ett jubileumsår hör ofta olika festevenemang. Men hur är det med sakfrågorna, vilka frågor vill FiSSc driva under året?

JS: Förbundet vill lyfta fram att barns och ungas röst skall höras i större sammanhang. Vi räknar oss som en seriös intressebevakare för barn och unga, att scouting handlar om viktig värdefostran, med kopplingar bl.a. till miljö och globalt ansvar. Och rösterna går också fram till beslutsfattare: t.ex. inom riksdagen finns det ett scoutnätverk.

Mentoras utsände vandrade vidare till **Raffu**, ett av underlägren på Kilke, för att träffa ett par unga scouter och höra vad de har att säga om scouting. **Rasmus Weiss**, 16 år från Seaboy i Helsingfors, och **Eva Lena Böling**, 17 år från Vasa Korsfarare, berättar ivrigt om lägerlivet och scouting i allmänhet.

Jonna Sahala blickar redan framåt, mot världsjamboreen i Sverige 2011.

Foton: Björn Wallén

Ordförande Sebastian Gripenberg sjunger Modersmålets sång med Raseborgsgänget under jubileumsfesten.

Foto: FSU:s arkiv

*Fladdra, fina, fagra flagga
Fladdra fritt för friska fläktar.
Fladdra fram förnyad fasthet
Framgång, frändskap, fast förtröstan.*

(Lägerrop vid pojkscoutläger i Fäboda 1938, ur 100-årshistoriken)

BW: Vad tycker ni om det nya åldersprogrammet för scouting i Finland? *

Rasmus (RW): Jag tycker att det ger passligt med ansvar för scouter i olika åldrar, och jag fungerar själv som hjälpledare (akela) för vargungar. Explorer-scouterna i min ålder har gjort en hajk till Kåtan i Lappland.

Eva Lena (ELB): Ibland blir det för mycket ansvar på ledaren. I princip är det bra att programmet fördelar ansvaret så att varje åldersgrupp har sin ledare upp till 22 år, men det löser inte ledarbristen inom kåren. Positivt är ändå att vi hinner också med egna aktiviteter såsom hajker och kurser i fotografering.

BW: Vad har ni då lärt er under storlägret Kilke?

RW: Nå, när vi var i Vattendalen så kändes det mer som skola - att repetera 7:ans natur- och miljökurs - än scouting. Det nya som jag lärt mig är att hantera eldar som tänds av

olika material, och sedan förstås en speciell sak med storläger: tålmod.

ELB: Jag har lärt mig hur viktigt det är med säkerhet och hygien på läger. Korsfararna och hela FiSSc satsar mycket på gemenskap och scouttraditioner i samband med lägerbål. Här på Kilke kan man se vissa skillnader i traditionerna - vi har t.ex. lärt ut det finlandssvenska taptot (lägerbålsavslutningen, BW anm.) till finska scouter, vilket uppskattats.

Björn Wallén

Ingå scouter/ St Nicholas gillescouter i Ingå

*) Fotnot: det nya åldersprogrammet indelar scouterna enligt följande: vargungar (7-9 år), äventyrsscouter (10-11 år), spejarscouter (12-14 år), explorerscouter (15-17 år), roverscouter (18-22 år) samt äldre ledare.

100 år ung

Finlands Svenska Ungdomsförbund, takorganisationen för den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsen, firade sitt 100-årsjubileum år 2006. I likhet med många andra föreningar och organisationer grundades FSU 1906 under de tillfälligt öppnare förhållandena som rådde då.

Diskussioner om det annalkande jubileet kom igång ganska snart efter att jag 2002 tillträdde som ordförande, och förbundsstyrelsen tog inför vårmötet 2003 tillsammans med styrelsen för understödsföreningen Ungdomsföreningsrörelsens Stöd initiativ till en öppen diskussion om hur det hela skulle firas.

Några centrala punkter utkristalliserade sig i samband med vårmötesdiskussionerna. Den viktigaste var att man skulle försöka åstadkomma en historik i och med att en sådan saknades. Förbundsstyrelsen tillsatte efter detta en jubileumskommitté, som fram till jubileet arbetade under styrelsen. Kommittén i sin tur tillsatt en redaktionskommitté för historiken. Det blev mycket snabbt klart att det skulle

vara meningslöst att skriva om enbart FSU och arbetet vidgades till att omfatta hela ungdomsföreningsrörelsens historia under dess första uppmarschtid. Anders G. Lindqvist åtog sig att genomföra projektet. Boken "En folkrörelse väller fram" publicerades hösten 2006 och beskriver tiden från starten 1888 till 50-årsjubileet 1938.

Med detta var de viktigaste bitarna i jubileumspuslet på plats. Naturligtvis återstod att ansöka om bidrag, att planera fester och seminarier, att organisera, att skriva, att beställa offerter, att koordinera, att inbjuda och så vidare, och så vidare. Men den organisation och uppbackning kring jubileet som skapades tidigt bidrog i min mening till ett jubileum som var framåtblickande och vilket kulminerade i en mycket trevlig fest på 100+1-dagen hösten 2006.

Sebastian Gripenberg

förbundsordförande, Finlands Svenska Ungdomsförbund

Jubileum

Kim Nordling

Natur och Miljö firar 40 år med

Rurik Räka

Från bondesamling till bioenergi

Rådgivning i ett sekel

Svenska lantbrukssällskapens förbund (SLF) är en av årets jubilerande organisationer med ett sekels verksamhet bakom sig, och en utmanande framtid framför sig. Mentora kollade hur jubileumsåret 2010 firas genom ett samtal med SLF:s verksamhetsledare **Kim Nordling**, som även är medlem i Svenska studieförbundets nuvarande styrelse.

Björn Wallén (BW): Jag deltog nyligen i SLF:s jubileumsfest i Helsingfors, och fick med mig därifrån en pinfärsk historik i tre delar. Den första delen är skriven av **Lars Zilliacus** och behandlar de första 50 åren, den andra skrevs av **Henry Gustavsson** fram till 75-årsjubileet och den sista, av **Mikael Jern** skrivna delen behandlar de senaste 25 åren. Intressant lösning: två nytryck och en nyskriven del 1985-2010 om SLF:s mångsidiga verksamhet!

Kim Nordling (KN): Det finns olika orsaker till att tre historiker blivit en. Dels är de tidigare historikerna slut, och dels är en orsak de ekonomiska resurserna. Styrelsen för SLF konstaterade att det närmast finns ett behov av en kompletterande sammanfattning över det senaste kvartseklet. Kanske ordet "historik" i detta sammanhang borde hellre ersättas med jubileumsskrift.

BW: Den aktuella skriften tar närmast upp de övergripande linjerna inom SLF:s verksamhet. Vilka källor har använts? Och hur har rådgivningen förändrats under den senaste tiden?

KN: Skribenten Mikael Jern jobbade på SLF under åren 1994-2002, så han har haft en god inblick i SLF:s material, och lantbruksrådgivningen mer allmänt. Man kan ju inte förbigå skriftliga protokoll, årsberättelser och personintervjuer när en jubileumsskrift skall sammanställas.

Man kan säga att rådgivningen förändrades radikalt i samband med EU-inträdet, liksom hela jordbrukets förutsättningar

i Finland. Tidigare betonades den sociala sidan mera, jordbrukarna samlades t.ex. till stora gemensamma lantbruksveckor, nu blev EU:s stödprogram och bl.a. miljö- och kvalitetsfrågor viktiga delar av rådgivningen för enskilda jordbrukare. Lorentz Uthardt, som höll festföredraget på SLF:s jubileumsfest, har också i sin avhandling om jordbrukarens förändrade villkor kunnat konstatera att den ekonomiska rådgivningen och byråkratin blivit dominerande. Dagens jordbruk drivs som företag, vilket gör att tiden inte vill räckta till för övrig verksamhet.

BW: Professionell rådgivning kräver ju också hög kunskapsnivå och utbildning hos rådgivarna. Vilka är utmaningarna för SLF idag och framöver?

KN: Vi börjar ju tidigt med utbildning inom 4H, som engagerar barn och ungdomar på landsbygden. 4H är pärlan i vår verksamhet, eftersom intresset för naturen och landsbygdsnäringarna väcks bland de unga. Det är frågan om fostran till företagsamhet genom "learning by doing". Därefter fortsätter en del att utbilda sig inom olika landsbygdsnäringar, och sedan kommer rådgivningen in som en naturlig fortsättning på företagsamheten.

Rådgivningens utmaningar är att tala för närproducerad, inhemsk mat i en globaliserad värld. Det finns hopp om en ny konsumentrörelse, vilket syns bl.a. i att gårdsförsäljningen har ökat. Frågor som hör ihop med ekonomi och lönsamhet, miljö och etik samt hälsofrågor kommer att vara aktuella även i framtiden. Inom energirådgivningen har vi varit föregångarna från starten år 2007 – nu är t.ex. bioenergi högaktuellt. Vi har en hög kunskapsnivå bland lantbruks- och hushållningssällskapens 65 anställda, som möts till jubileumsdagar på Åland i september.

Rurik Räkas Östersjöäventyr

En temadag för hela familjen med fina akvarier och roliga uppgifter!

Följ pilarna för att träffa Rurik och hans vänner

Ett jubileum kan firas på många olika sätt utöver vanliga fester och mottagningar. Ett bra alternativ är att sköta det hela i arbetets tecken, vilket Natur och Miljö gjort i sommar i form av en turné som tilltalar både barn och vuxna - Rurik Räka.

Rurik Räka berättar en hel del om Östersjöns tillstånd. Läs mer om turnén och Rurik Räkas Östersjöäventyr på Natur och Miljö's hemsida www.naturochmiljo.fi

Beatrice Östman, Lennart Falegård samt Hilla Kaipainen som tog emot FNVs folkbildningspris 2008 för föreningen Jordens Vänner rf.

FNV uppnår medelåldern 40 år

Förbundet Nordisk Vuxenutlysning firar i år 40 år och kommer därmed in i medelåldern. Med detta perspektiv på aktiv och innehållsrik verksamhet bakom sig kan förbundet bara konstatera att initiativtagaren till detta nordiska förbund, förbundsrektor **Olle Edholm**, Studieförbundet Vuxenskolan, verkligen gjorde en välgärning.

För 41 år sedan kontaktade Edholm Svenska studieförbundets dåvarande studierektor **Sigvard Baijars**, Liberalet Oplysningsforbunds verksamhetsledare i Danmark och Venstres Oplysningsforbunds ledare i Norge. Dessa bildade då "Nordiska Gruppen". Efter att man tagit kontakt med ännu några studieförbund i de olika nordiska länderna och kommit överens om stadgar, verksamhetsinriktning och organisation kunde man fastställa sitt namn till Förbundet Nordisk Vuxenutlysning (FNV) den 25 maj 1970 i Köpenhamn.

Efter att dessa studieförbund aktivt grundat ett nordiskt studieförbund låg man inte på latsidan. Man träffades aktivt på egen bekostnad, var och en betalade själva sina resor och uppehälle. Tala om att vara ivriga och inspirerade! Det första projektet var en nordisk kulturkonferens. Man sökte pengar från Nordiska Kulturfonden och fick 30 000 Skr. Konferensen hölls i Köpenhamn och behandlade följande teman:

Kulturen idag i Norden, Nordisk kultur i internationellt perspektiv, Folkbildning- utlysningensarbete i Norden, Behöver vi kulturforskning?, Vad betyder kulturen ur nationalekonomisk synvinkel?, Kulturen i Norden år 2000?

Nästan samma temarubriker kunde man ännu idag använda sig av och arrangera ett nordiskt kulturseminarium. Märkas kan att **Johannes Virolainen** var inbjuden som föreläsare från Finland. Man slog redan från starten på stortrumman.

FNV aktiviteten var omfattande redan från starten. Under 80-talet etablerade Nordiska Ministerrådet möjligheter till projektfinansiering för olika nordiska kultur- och utbildningsinstitutioner. Detta gav också möjlighet till att utbyta idéer och metoder mellan FNV:s medlemmar. Genom att man arrangerade seminarier och konferenser i alla nordiska länder fick alla en inblick i hur man löste olika frågor i de övriga länderna.

Peter Backa kan av egen erfarenhet berätta om ett speciellt projekt på 90-talet som dåvarande FNV:s generalsekreterare **Olle Edholm** initierade. Man ville utveckla turismen i den norra delen av Norden och på så sätt få sysselsättning också på dessa bredgrader. FNV arrangerade gruppresor för sina medlemmar och deras organisationer från ett land till ett annat för att pröva olika turistiska begivenheter. Dessa

Sven Olov Edvinsson (SV, Sverige), Sonny Berthold (LOF, Danmark), Christoffer Grönholm (SSC, Finland), John Dale (SPS, Norge), Liv Kjuus (BSF, Norge), Leif Haarbo Nielsen (FO, Danmark), Laila Robøle Holtan (ordförande för Sfp), Tage Draebye (FO, Danmark), Heidrun Gudmundsdottir Simennt. Island 2003.

grupper utgjorde "provturister" för varandra och utvärderade därefter arrangemangen och koncepten.

I början av 2000-talet förändrade Nordiska Ministerrådet bidragsgivningen för all nordisk verksamhet. För FNV:s del innebar det att mångfalden av olika seminarier och projekt minskade till det minimala. I stället började FNV satsa på större projekt och många gånger utökades samarbetet med andra aktörer inom folkbildningen i Norden. Det största samarbetsprojektet under 2000-talets första decennium har varit DEMOS. I projektet deltog förutom FNV-familjen andra nordiska studieförbund, universitet och Nordiska ministerrådet. Ambitionen med Demos var att skapa en nordisk tankesmedja där man kopplade de nordiska makt- och demokratiutredningarna med den nordiska folkbildningens pedagogik och praktisk kompetens. Projektet utmynnade år 2007 i skriften DEMOS- en antologi om makt, demokrati och aktivt medborgarskap i Norden.

I och med NMRs Nordplus-program har FNV-familjen förändrats så att några medlemmar har gått egna vägar, men

i stället har nya medlemmar tillkommit. Bland annat har Ålands Bildningsförbund kommit med och därmed är Nordens självstyrelseområden nu också representerade. Det senaste FNV-projektet med det aktuella temat om klimatförändringar - Klima går i sirkel - nordisk folkeopplysningskampanj för og etter København - har vi just avslutat. Det har också varit ett unikt projekt; vi lät trycka upp 148 000 servetter med tre klimatfrågor på alla fyra nordiska språk. Servetterna spreds till alla studiecirkel, kurser och evenemang i hela Norden. Svaren på frågorna kunde varje studiecirkel eller kursdeltagare sända in via FNVs webbsida. På så sätt har också FNV tagit ett steg vidare i sin utveckling i tiden.

Med sina 40 år är FNV ett förbund i sina bästa år. Förbundet har stor erfarenhet av nordiskt samarbete och en stor kunskap om hur vi fungerar i Norden. Steget in i medelåldern firas med en festmiddag i samband med förbundets årsmöte i Danmark i början av september.

Beatrice Östman

2000-2004

2005-2010

Även Mentora jubilerar

Studiecentralens tidning Mentora fyller 10 år i år, men egentligen har tidningen några äldre prototyper. I gamla mappar på Studiecentralens centralkansli i Helsingfors hittar man nyhetsbrev från medlet av 90-talet med namnet Mentora. Nyhetsbrevet bestod rätt långt av kortare eller längre notiser om vad som är på gång just nu, information om kurser och föreläsningar, artiklar som berör pedagogik, föreningskunskap eller organisationsfrågor, men även av tankar och funderingar om framtiden. Internets framfart och EU är återkommande teman. Finlands inträde i EU väckte ett engagemang som utmynnade i den digra projektaktivitet som kom att präglade Studiecentralens verksamhet under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet.

Mentora, så som den ser ut idag, firar 10 år. Sista numret av nyhetsbrevet i uppkopierat format utgavs 2000 och i början av 2001 trycktes den första tidningen. Även idag innehåller Mentora till stor del artiklar, reportage och notiser om samma saker som för tio år sedan: samhällsfrågor, ledarskap, aktuell information om organisationer och föreningar samt information om Studiecentralens egna kurser och föreläsningar samt enheternas verksamheter. Och även nu spårar vi om framtiden och om hur den fria bildningen och vuxenutbildningen kommer att ta form.

Vi har här valt ut några Mentora-pärmar från varje år för att illustrera utvecklingen, samt klippt in några små utdrag och rubriker från artiklar här och där.

Christine Skogman

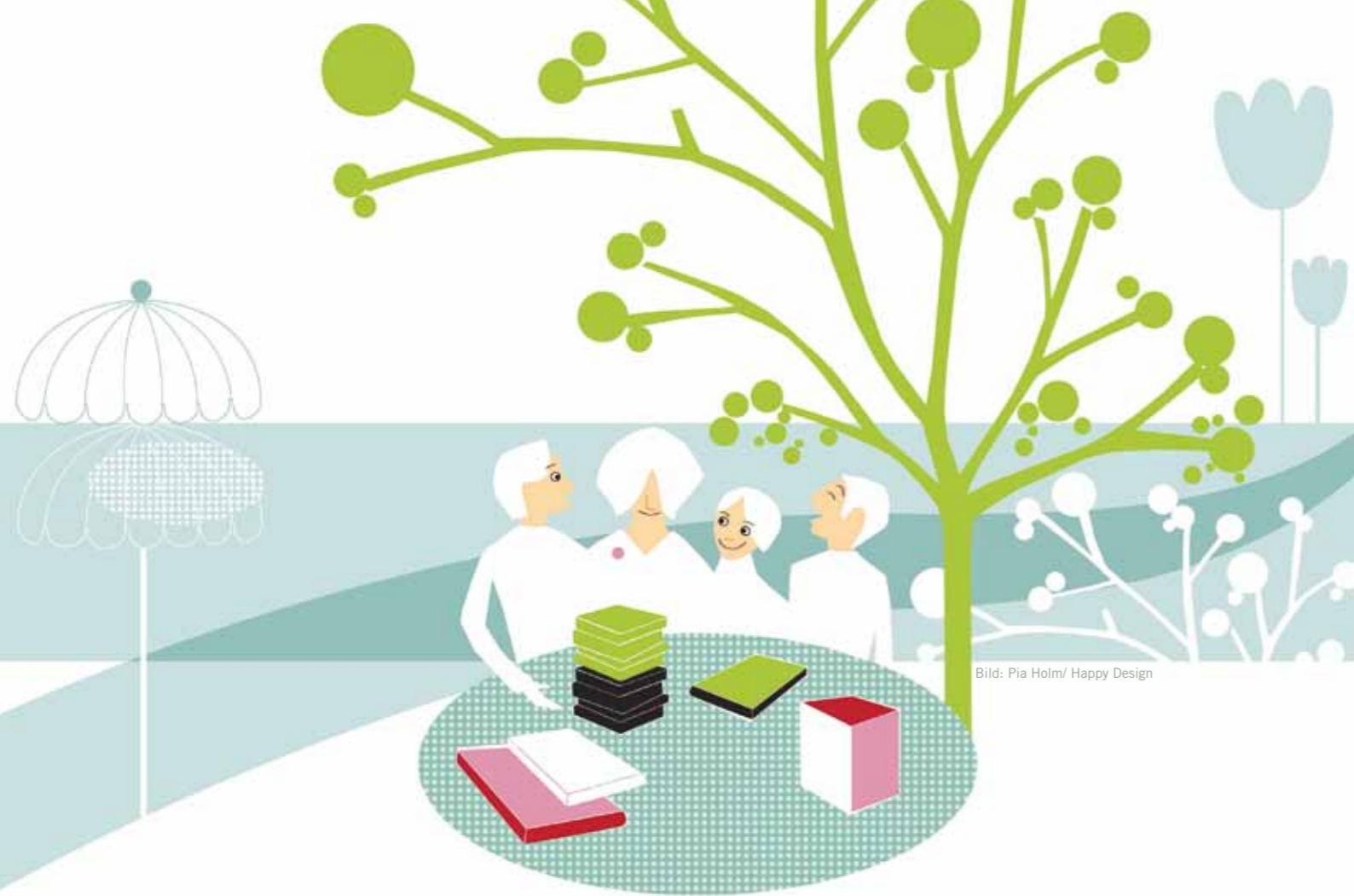

Bild: Pia Holm/ Happy Design

www.studiecentralen.fi

Som ett led i 90-årsfirandet har Studiecentralen förnyat sin webbplats med ny layout och ny adress. Den nya webbplatsen lanseras 10.9 under Föreningsfestivalen.

Med förnyelsen av webbplatsen vill vi, förutom att fräscha upp utseendet, förenkla informationsflödet till våra medlemsorganisationer och samarbetspartners, samt underlätta användandet av våra elektroniska tjänster. Fortsättningsvis hittar man t.ex. KURRE och Föreningsresursen längst ner på startsidan. Då du klickat in dig på dem känner du igen dig; de ser tills vidare ut som tidigare.

På den nya webbplatsen finns även några bloggare insatta som är kopplade till Studiecentralen, bl.a. De Ungas Akademi blogg och rektor Björn Walléns blogg. Studiecentralen har med andra ord tagit steget ut i de sociala medierna och finns även på Facebook. Kom gärna med i vår grupp!

Vi kommer framöver att fortsätta utveckla sidan och tar gärna emot ris och ros! Bekanta dig med den nya sida och ta gärna kontakt - sänd ett mejl med kommentarer till christine.skogman@studiecentralen.fi

Christine Skogman

PS! I samma veva som webbplatsen får ny adress förnyar vi även våra e-postadresser till @studiecentralen.fi

"-Jag ser fram emot att fördjupa mig i en sektor av det fria bildningsarbetet som alltid fascinerat mig, säger Matts Granö inför det kommande året som rektor för Studiecentralen."

ssc-nytt

Foto: F ART/ Oskar Lindström

Rektor Björn Wallén alterneringsledig

Studiecentralens rektor Björn Wallén (bilden till höger) kommer att vara alterneringsledig fr.o.m. medlet av oktober ett år framåt. Utvecklingschef Matts Granö kommer under tiden att fungera som rektor för Svenska studiecentralen. Matts Granö har under hela sitt yrkesverksamma verkat inom den fria bildningen, bl.a. som rektor för Finns folkhögskola och utbildningschef vid SFV.

Mentoras redaktion och Svenska studiecentralens personal hälsar Matts Granö varmt välkommen och önskar Björn Wallén ett vilsamt och energigivande år!

15.9.2010

Ge mig tid!

Ge mig tid! -dagen infaller den 15 september. På Ge mig tid! - dagen uppmanas alla vuxna att ge några timmar av sin tid åt en ung person i den egna närmiljön. För de unga är det helt enkelt viktigt att vara med en vuxen. Man kan hitta på vad som helst, t.ex. gå på bio eller laga god mat. Gå in på kampanjens webbplats för mera information: www.gemigtid.fi

25–26.9.2010

Landsbygdsriksdagen 2010

Landsbygdsriksdagen arrangeras i år på Haiko gård i Borgå 25–26.9. Temat är Stora kommuner, små byar? - Närdemokrati under lupp! På programmet finns intressanta inledande föreläsningar och 12 arbetsgrupper att välja mellan. Hur skapar man en byaprofil? - hur blir man världsbäst på något?, Andelslag för bredband och energi - hur ska byn aktiveras? är några av arbetsgruppernas rubriker. Nytt för i år är röstberättigade delegater från byar, organisationer och kommuner. Läs mera på: www.landsbygdsriksdagen.fi

5.10.2010

Vad gör skräpmat och socker med din kropp?

Föreläsning med Bitten Jonsson tisdagen den 5 oktober 2010 kl. 18.30–20.30 i Vasa. Bitten Jonsson är sjukskötare och driver Sveriges enda behandlingscenter för sockerberoende. Hon är en uppskattad föreläsare och har skrivit boken Sockerbomben. Deltagaravgift 12 euro. Mera information: anna-karin.ohman@studiecentralen.fi. Arr: Studiecentralen, Marthaförbundet, Folkhälsan i Korsholm.

21.10.2010

Jag och min självbild

Föreläsningen Jag och min självbild med Cajsa Tengblad hålls i SFV-salen i Helsingfors den 21 oktober kl. 13–17. Cajsa Tengblad, friskvårdspedagog, föreläsare och författare, tar avstamp i sitt eget liv och delar med sig av sina 10 livsstrategier för att ge redskap till dig som vill förbättra din egen och andras självbild. Mera information och anmälan: frida.westerback@dua.fi. Arr: DUA och UngMartha.

1.11.2010

Mindfulness för föräldrar!

En föreläsning måndagen den 1 november 2010 kl 18.30–20.30 i Vasa med Heidi Andersen som skrivit boken *Mindfulness för föräldrar*. Under kvällen får deltagarna verktyg för att bli mera närvarande med våra barn – trots mobiler, e-post och vardagsbestyr. Som vuxen är det lätt att ständigt försöka ligga steget före, men då missar vi ju ofta det viktiga – det som sker här och nu. Deltagaravgift 12 euro. Mera information: anna-karin.ohman@studiecentralen.fi. Arr: Studiecentralen, Marthaförbundet, Folkhälsans Förbund.

3.11.2010

Ungas psykiska hälsa – ett könsrelaterat samhällfenomen?

PM Rasmus Isomaa håller en föreläsning med temat Ungas psykiska hälsa – ett könsrelaterat samhällfenomen? med särskild fokus på ätstörningar i SFV-salen i Helsingfors den 3 november kl. 17–19. Isomaa kommer att behandla könsskillnader och utvecklingen från 15 till 18 års ålder. Föreläsningen avslutas med en paneldebatt. Mera information och anmälan: frida.westerback@dua.fi. Arr: DUA och UngMartha

Om att gå i skift

När jag berättar åt folk om mina planer på ett sabbatsår mitt i karriären under inkommande höst, blir den första frågan nästan alltid: Nå, vad skall du göra? Om jag då troskyldigt svarar - bara vara - möts jag av en misstänksam blick som skvallrar att killen nog inte menar allvar.

Vadå, varför måste en man i medelåldern redovisa en hel massa projekt under en tilltänkt alterneringsledighet, för att inte förlora ansiktet? En kvinna i motsvarande ålder och position skulle kanske komma lättare undan; åtminstone verkade det så när en finsk kollega häromåret förverkligade sin alterneringsdröm.

Vi har att göra med en ganska snillrik arbetspolitisk konstruktion. Enligt lagen om alterneringsledighet, som stadfästes av president Halonen senaste årsskifte, skall arbetsgivaren anställa en arbetslös person under den tid som den lediga arbetstagaren pustar ut. Alltså: bättre sysselsättning och bättre ork på en och samma gång!

Arrangemanget har på kort tid blivit mäktigt populärt: under 2000-talet har redan över 150 000 finländare utnyttjat möjlighet till en ledighet mellan 3 och 12 månader. Största delen är 50 år fyllda, medan en dryg femtedel är i min ålder just under 50. Fördelningen mellan män och kvinnor har jag inte koll på, men fingertoppskänslan säger att kvinnorna dominerar (vi män lever ju i illusionen att vi är oersättliga...).

Idag är det på mode att tala om downshifting, men vadå, man skiftar ju upp i form av högre livskvalitet. 'Alternera' betyder enligt ordboken att skifta, gå i skift, att avlösa varann. Litet som ett stafettlopp. I mitt fall ger jag med varm

hand över stafettpinnen till den mångårige kollegan **Matts Granö** som har hunnit med några varv mer på folkbildningens arena, utan att tröttna.

Nu skall jag kort berätta the true story hur beslutet om sabbatsåret mognade fram. Efter drygt 25 år och 700 seminarier utan hand- och fotbroms, förutom ett år som vårdledig då barnen var små, kände jag ett växande behov av att hitta tillbaka till den nyenkla långsamhetens lov. Återkommande hälsobesvär och sömnproblem, åldrande föräldrar, ett intensivt familjeliv var även viktiga byggstenar bakom beslutet.

Sjelva insikten drabbade mig i kantarellskogen i Ingå en dag i september. Skogen skimrade i diverse gula schatteringar, och skiftet från grönt till gult gav upphov till en dikt:

*Skogens signalfärg: gul-orange
plocka kantarell för stuvning ikväll*

*Yes! De växer i små kolonier
på stigar, under barrträd
kamouflerade av lövfrimärken på marken*

*Skärp blicken, du svettiga vandrare
du får lön för mödan:*

*en korg full av
guldpokaler*

Björn Wallén